

Ю.С. Серпенінова, к.е.н., доц.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЇЇ РЕЗУЛЬТАТІВ В ОБЛІКУ

Досліджено особливості проведення переоцінки основних засобів. Запропоновано алгоритм проведення переоцінки основних засобів та розглянуто його основні етапи. Наведено порядок відображення результатів переоцінки основних засобів в обліку.

Ключові слова: переоцінка основних засобів, облік переоцінки основних засобів.

Постановка проблеми. Переоцінка основних засобів є одним із способів підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Важливість переоцінки основних засобів полягає в тому, що дана процедура дозволяє визначити реальну вартість основних засобів з урахуванням сучасного стану ринку. Своєчасна та доцільна переоцінка основних засобів підприємства є вкрай важливою, адже сприяє підвищенню його загальної рентабельності та ринкової вартості. Втім на практиці досить часто бухгалтери нехтують даною процедурою, що обумовлено рядом проблемних питань та складнощів, а саме: відсутність єдиної методики проведення переоцінки; складність відображення в обліку у разі наявності попередніх переоцінок; законодавча неврегульованість доцільності, обов'язковості та періодичності проведення переоцінки основних засобів тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Облікові аспекти проведення переоцінки основних засобів знайшли своє відображення у працях багатьох науковців, зокрема Ю.Бакун, О.Леснікова, Н.Ю. Медведєва, Н.О. Ткач та ін.

Так Ю.Бакун [1] досліджує особливості бухгалтерського та податкового обліку переоцінки основних засобів. О.Леснікова [2] аналізує порядок проведення переоцінки основних засобів та критерії обов'язковості такої процедури. Н.Ю. Медведєва [3] і Н.О. Ткач [8] розглядають проблемні аспекти практичного відображення результатів переоцінки основних засобів в обліку.

Мета статті полягає у розробці алгоритму проведення переоцінки основних засобів та дослідженні його основних етапів.

Викладення основного матеріалу. Під час практичної діяльності підприємствам постійно доводиться приймати рішення з урахуванням різноманітних ризиків. Одним із таких ризиків є зміна вартості активів. Основні засоби складають для більшості підприємств дуже вагомому частину балансової вартості активів, тому зміна їх вартості здатна суттєво впливати на ціну виготовленої продукції і, як наслідок, на фінансові результати діяльності підприємства в цілому.

Завищення вартості основних засобів призводить до збільшення витрат підприємства у вигляді амортизації, що негативно впливає на фінансовий стан підприємства. У разі заниження вартості основних засобів зменшується реальна ринкова вартість підприємства, погіршується його інвестиційна привабливість. Таким чином, неправильне уявлення про фактичний поточний стан основних засобів може мати дуже негативні наслідки. Отже, в разі суттєвого відхилення балансової вартості основних засобів від їх справедливої, доцільно скористатись процедурою переоцінки таких основних засобів.

На практиці може існувати багато випадків, у яких переоцінка основних засобів є вкрай важливою:

- отримання кредиту під заставу основних засобів;
- забезпечення гарантій в угодах за рахунок основних засобів підприємства;
- збільшення розміру власного капіталу за рахунок переоцінки основних засобів, що були внеском до статутного капіталу;
- поліпшення інвестиційної привабливості та ринкової вартості підприємства.

Отже, недостовірною вартість основних засобів може суттєво впливати на різні аспекти практичної діяльності підприємства, що обумовлює потребу встановлення достовірної та об'єктивної вартості основних засобів за допомогою процедури їх переоцінки.

Щодо питання обов'язковості проведення переоцінки основних засобів, то відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта істотно відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу [5]. Тобто вимогами зазначеного стандарту не обумовлено обов'язковості переоцінки, а лише її можливість.

В той же час, Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV передбачено основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, серед яких доцільно виділити принципи обачності та повного висвітлення.

Так, принцип обачності передбачає застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки

зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства. А відповідно до принципу повного висвітлення, фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі [6].

Отже, у разі наявності на балансі підприємства основних засобів, вартість яких істотно відрізняється від справедливої, відбувається недотримання законодавчо встановлених принципів ведення обліку та формування звітності. Втім, законодавством не передбачено штрафні санкції за такі порушення, тому рішення про проведення переоцінки приймається на розсуд керівництва.

Наступним питанням при вирішенні питання проведення переоцінки є доцільність її проведення. Як уже зазначалось, підприємство може проводити переоцінку при суттєвій відмінності залишкової вартості основних засобів від їх справедливої вартості. Щодо суттєвості, то законодавством надаються наступні рекомендації.

Порогом суттєвості для проведення переоцінки або відображення зменшення корисності об'єктів основних засобів може братися величина, що дорівнює 1 % чистого прибутку (збитку) підприємства, або величина, що дорівнює 10 % відхиленню залишкової вартості об'єктів основних засобів від їх справедливої вартості [4].

Крім того, відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», у разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату, здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить даний об'єкт. Переоцінка основних засобів тієї групи, об'єкти якої вже зазнали переоцінки, надалі має проводитися з такою регулярністю, щоб їх залишкова вартість на дату балансу суттєво не відрізнялася від справедливої вартості [5].

З урахуванням зазначених рекомендацій та норм національних стандартів, керівник підприємства може приймати рішення про проведення переоцінки основних засобів. В загальному вигляді алгоритм проведення переоцінки основних засобів можна представити у вигляді наступних етапів (рис. 1).

Рис. 1. Алгоритм проведення переоцінки основних засобів

Отже, після того, як було прийнято рішення про проведення переоцінки основних засобів (групи основних засобів), обов'язково видається наказ керівника про проведення переоцінки. В наказі повинна бути відображена така інформація: дата проведення переоцінки, перелік об'єктів переоцінки, основні характеристики об'єктів переоцінки (вартість, дата введення в експлуатацію, інвентарні номери тощо), відповідальні особи.

Наступним етапом проведення переоцінки основних засобів є визначення їх справедливої вартості. Варто врахувати, що, відповідно до Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [7], практична діяльність з оцінки майна може здійснюватися виключно суб'єктами оціночної діяльності, що мають відповідний сертифікат, або органами державної влади та органами

місцевого самоврядування, які отримали повноваження на здійснення оціночної діяльності.

Тобто, підприємство може визначити справедливую вартість основних засобів виключно за допомогою сертифікованих оцінювачів або уповноважених на те органів державної влади. При цьому, необхідно надати оцінювачу пакет необхідних документів, що містять інформацію про основні засоби, що підлягають переоцінці (інвентарні картки, інформація про нараховану амортизацію, проектно-кошторисна документація, паспорти БТІ на будівлі тощо). Результати переоцінки оформлюються відповідним актом переоцінки, на основі якого в подальшому робляться бухгалтерські записи. Схематично порядок відображення переоцінки основних засобів в обліку наведено на рисунку 2.

Щодо відображення результатів переоцінки в обліку, то варто зазначити таке. Відображення переоцінки основних засобів залежить від черговості її проведення (перша чи наступна), а також від того, уцінюється об'єкт чи дооцінюється. При цьому, окремо відображається уцінка/дооцінка балансової вартості об'єкта основних засобів і окремо переоцінка зносу. Особливу увагу необхідно звернути на те, що 27.06.2013 наказом Міністерства фінансів України № 627 були внесені зміни в деякі нормативно-правові акти з питань регулювання бухгалтерського обліку і, в тому числі, в Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 30.11.99 р. Так, щодо обліку переоцінки основних засобів, то відбулись наступні зміни. Замість рахунку 423 «Дооцінка активів» необхідно використовувати рахунок 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів»; рахунок 746 «Інші доходи від звичайної діяльності» використовувати у новій назві 746 «Інші доходи».

Рис. 2. Порядок відображення переоцінки основних засобів

Висновки. Як свідчить проведений аналіз, використання процедури переоцінки основних засобів може досить позитивно впливати на різні аспекти діяльності підприємства:

- дозволяє уніфікувати бухгалтерський облік відповідно до вимог національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку;
- дає можливість отримати реальну та достовірну вартість необоротних активів підприємства;
- забезпечує адекватність та ефективність амортизаційної політики;
- сприяє підвищенню інвестиційної привабливості та ринкової вартості підприємства, що забезпечують підвищення довіри та зацікавленості з боку потенційних інвесторів та кредиторів.

Список використаної літератури:

1. *Бакун Ю.* Бухгалтерський та податковий облік переоцінки основних засобів / *Ю.Бакун* // Дебет-Кредит. – 2001. – № 15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dtk.com.ua/debet/ukr/2001/15/15pr5.html>.
2. *Леснікова О.* Переоцінка основних засобів / *О.Леснікова* // Школа бухгалтера. – 2007. – № 16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dtk.com.ua/show/3cid02013.html>.
3. *Медведева Н.Ю.* Бухгалтерський облік переоцінки основних засобів / *Н.Ю. Медведева* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=2757>.
4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MF03270.html.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
6. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
7. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12 липня 2001 р. № 2658-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>.
8. *Ткач Н.О.* Переоцінка основних засобів: нюанси обліку / *Н.О. Ткач* // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування : Серія «Економіка». – 2012. – № 2. – С. 197–203.

СЕРПЕНІНОВА Юлія Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України».

Наукові інтереси:

- система гарантування вкладів фізичних осіб;
- облік необоротних активів.

Тел.: (050)909–88–76.

ISSN 1994-1749. 2013. Вип. 3 (27).

Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу

E-mail: serpeninova@mail.ru.

Статті надійшла до редакції 16.10.2013